

<https://interscience.uz/>

ISSN 2181-1709 (P)

ISSN 2181-1717 (E)

SJIF: 3,546 (2020)

2022/№ 11

**ТАЪЛИМ ВА
ИННОВАЦИОН
ТАДҚИҚОТЛАР**

**ОБРАЗОВАНИЕ И
ИННОВАЦИОННЫЕ
ИССЛЕДОВАНИЯ**

**EDUCATION AND
INNOVATIVE
RESEARCH**

**ТАЪЛИМ ВА ИННОВАЦИОН ТАДҚИҚОТЛАР
ОБРАЗОВАНИЕ И ИННОВАЦИОННЫЕ ИССЛЕДОВАНИЯ
EDUCATION AND INNOVATIVE RESEARCH**

**№11, 2022
ноябрь**

<p>Муассис: Бухоро давлат университети Фан ва таълим МЧЖ</p> <p>Бош муҳаррир: Маъмуров Баходир Бахшуллаевич</p> <p>Жамоатчилик кенгаши раиси: Хамидов Обиджон Хафизович, Бухоро давлат университети ректори</p> <p>Таҳририят кенгаши раиси: Махмудов Мэлс Ҳасанович</p> <p>Масъул котиб: Акрамова Гулбахор Ренатовна</p> <p>Техник муҳаррир: Давронов Исмоил Эргашевич</p> <p>Таҳририят манзили: Бухоро шаҳар, Қ.Муртазов кўчаси, 16-уй</p> <p>Телефон: +998(90)744-00-22</p> <p>E-mail: eirjournal2020@gmail.com</p> <p>Журналнинг электрон сайти: www.interscience.uz</p> <p>Журнал ОАК Раёсатининг 2021 йил 30 сентябрдаги 306/6-сон Қарори билан ПЕДАГОГИКА, ПСИХОЛОГИЯ, ФИЛОЛОГИЯ, ТАРИХ ФАНЛАРИ бўйича фалсафа доктори (PhD) ва фан доктори (DSc) илмий даражасига талабгорларнинг диссертация ишлари юзасидан асосий илмий натижаларини чоп этиш тавсия этилган илмий нашрлар рўйхатига киритилган</p> <p>Босишга рухсат этилди: 22.11.2022 б/т.12,5. Буюртма рақами 12 «FAN VA TA'LIM» нашриётида чоп этилди. Бухоро шаҳар</p> <p>Журнал 28.07.2021 йилда 9305 рақами билан Ўзбекистон Омма- вий ахборот воситалари давлат рўйхатидан ўтган</p> <p>Журнал 2020 йилда ташкил топди ва 2 ойда 1 марта чоп этилди. 2021 йил ноябрь ойдан бошлаб хар ойда 1 марта ўзбек, рус ва инглиз тилларида чоп этилади</p> <p>«Таълим ва инновацион тадқиқотлар» халқаро илмий-ме- тодик журналдан кўчириб босиш таҳририятнинг розилиги билан амалга оширилади</p> <p>Мақолада келтирилган фактларнинг тўғрилиги учун муаллиф масъулдир</p>	<p>07.00.00 – ТАРИХ ФАНЛАРИ</p>	
	Иноятлов С. Устоз Жума Намозов 100 ёшда	7
	Иноятлов С. Ўзбекистон журналистикасининг отахонларидан бири	13
	Бўриев С. Д. Совет даврида Сурхон воҳасидаги ирригация ва мелиорация ишлари	17
	Курбонова М. Б. Сумалак таоми: жамоавий мулоқот ва маросимийлик рамзи	24
	Махмудов О. В. Ўрта аср Европа таржима марказлари тизимида Салерно тиббиёт мактабининг ўрни	32
	Эргашев Ж. Ю. Сўнгги ўрта асрларда Бухоро бозори таркиби ва савдо кўлами масаласи	38
	Шодиева Ш. С. Бухоро амирлиги ва Усманийлар салтанати алоқалари тарихидан.	45
	Жумагулов А. Б. Тошкент воҳаси ҳарбий иш тарихини ўрганишда қадимги Қанқа шаҳрининг ўрни ва аҳамияти	51
	Бегамова Н. Х. Республика кишлоқ хўжалигидаги таркибий ўзгаришлар (фермер хўжаликлари ва кластерлар мисолида)	58
	10.00.00 – ФИЛОЛОГИЯ ФАНЛАРИ	
	Маджидова Р. У. Антропоцентрические пословицы в разнотипных языках как аспект лингвистической аксиологии	66
	Сабирова Н. Э. Хоразм бахшичилик санъатининг локал хусусиятлари	73
	Pirnazarova M. M. Tabiatni anglash va anglatishda shoir mahorati	79
	Абдуллаева Р. Х. Пословицная языковая картина мира как хранилище культуры	83
	Бойматова Д. Б. Кириш сўзларда аксиологик модаллик	89
	Мамараимова Д. Б. Базовые критерия отбора лексического минимума английской терминосистемы туризма	94
	Ярматова М. А. Роль дидактических и учебно-ролевых игр в процессе обучения русскому языку	99
	Жамматова М. Умар Боқийнинг “Лайли ва Мажнун” достонида воқеалар тасвири	106
	Maripova G. Mamlakatimizda chet tillarini o'qitishni jadallashtirish va olib borilayotgan islohotlar	109
	Авезов С. С. Бухоро фольклори болалар ўйини поэтикаси ва композицияси	114
	Сафарова Н. О. Ўзбек халқ латифалари хақида	119
	Sulaymonova M. Sh. Milliy qadriyatlarining ona tili ta'limidagi o'rni	126

Muhammadieva N. M. Categories of emotivity and related concepts	135
Рўзиёв Н. Қ. Топонимик афсона ва ривоятларнинг мавзуй турлари ўртасидаги ўхшашликлар	138
13.00.00 – ПЕДАГОГИКА ФАНЛАРИ	
Тўхтабоев Н. Т. Бошланғич тайёргарлик босқичидаги баландликка сакровчи кизларнинг машғулот юктамаларинининг аҳамияти	143
Файзуллаева Г. Ш. Ўқитувчининг касб стандартини амалиётга киритишда P5BL ёндашуви	147
Норматова Н. Н. Хорижий тилни ўқитишда нофилолог талабаларнинг касбга йўналтирилган оғзаки нутқ кўникмаларини ривожлантиришнинг ўзига хос хусусиятлари	152
Kholiyorov B. H. Development of lexical competence in english classes of students of non-philological higher educational institutions based on authentic materials	157
Abdullayev M. J. Umum ta'lim maktablari yuqori sinf o'quvchilarining chidamkorlik jismoniy sifat ko'rsatkichlari dinamikasi	162
Mavlonov F. Harbiy xizmatchilarning vatanparvarlik kompetensiyalarini shakllantirishda kasbiy madaniyatini rivojlantirish bo'yicha davlat siyosatining bugungi holati va o'ziga xos xususiyatlari	167
Акрамов А. А. Бўлажак мактабгача таълим педагоглари инновацион касбий фаолиятга тайёрлашнинг педагогик-психологик хусусиятлари	172
Тураев Х. А. Чизмачилик дарсларини ташкил этишда таълим методларининг ўрни ва амалий аҳамияти	177
Oqilova K. S. Motivatsiya va uning ilmiy-nazariy o'rganilish sohasi	182
Xusanov Z. J. Fizika fanidan masalalar yechishda integrallash qoidasidan foydalanish	187
Мадрахимова Ф. Р. Ўқитувчининг ижтимоий фаоллашувида медиа ва ахборотнинг аҳамияти (Педагогика йўналиши)	192
Karshiboyev Sh. E. Fizika darslarida texnika xavfsizligi qoidalariga rioya etishning tadbirlari	196
Дилова Н. Г., Ашурова З. М. Мактабгача таълимда STEAM технологиясининг аҳамияти ва дидактик механизми	201
Жўраев А. Р., Тураев Х. А. Чизма геометрия ва муҳандислик графикасини “ubiquitous learning” технологияси асосида ўқитиш методикаси	211
Mirzoyev D. P. Talabalarni kasbiy faoliyatiga oid kompetentligini rivojlantirishning joriy holati va istiqbollari	218
Shodmonova Z. B. Shaxs ijtimoiy-pedagogik reabilitatsiyasi mohiyati va mazmuni	224
Vakayev Sh. Sh. Badiiy bezash ishlarida ranglarni to'g'ri qo'llash tartibi va ularni emotsional ta'siri.	228
Хонкулов Ш. Х. Ўзбекистоннинг рақамли таълим муҳитини яратишга оид илк тажрибалари	232
Tilavova M. M. Boshlang'ich ta'lim jarayonida texnologiya fani va uning mazmuni	236
Абдуллаев Н. А. Спорт жамоасида адолатпарварлик мезонларига риоя қилиш қонуниятлари	242
Sayfullayev A. A., Sayfilloyeva Sh. A. Boshlang'ich sinf o'quvchilarini o'zlashtirish faoliyati metodikasini takomillashtirish	246
Махмудов М. К. Интеллектуально-физическое развитие будущих учителей физической культуры на основе акмеологического подхода.	254

BOSHLANG'ICH TA'LIM JARAYONIDA TEXNOLOGIYA FANI VA UNING MAZMUNI

*Tilavova Matlab Muhammedovna,
Buxoro davlat universiteti boshlang'ich ta'lim metodikasi kafedrasida dotsenti.*

Annotatsiya: Miliy o'quv dasturi asosida yaratilgan yangi avlod darsliklari bugungi davr talabidagi kadrlar tayyorlash uchun dasturamal bo'lib xizmat qilmoqda. Ushbu milliy o'quv dasturi asosida yaratilayotgan yangi avlod darsliklari, jumladan texnologiya darsliklari XXI asr ta'limida tub burilishlar yasamoqda. Texnologiya fani xalqaro talablarga mos kadrlar tayyorlashda o'ta muhim o'ringa ega. Mazkur maqolada boshlang'ich ta'lim jarayonida texnologiya fanining mazmun mohiyati haqida so'z yuritilgan.

Kalit so'zlar: tabiiy material, turli material, metod, aplekatsiya, plastilik, andoza, mozaika.

ТЕХНОЛОГИЧЕСКАЯ НАУКА И ЕЕ СОДЕРЖАНИЕ В ПРОЦЕССЕ НАЧАЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ

*Тилавова Матлаб Мухаммедовна,
доцент кафедры методики начального образования Бухарского
государственного университета*

Аннотация: Учебники нового поколения, созданные на основе отечественной учебной программы, служат востребованными сегодня программами подготовки кадров. Учебники нового поколения, в том числе учебники по технологиям, созданные на основе этой национальной учебной программы, вносят радикальные изменения в образование XXI века. Технологические науки занимают очень важное место в подготовке кадров в соответствии с международными требованиями. В данной статье говорится о содержании технических наук в процессе начального образования.

Ключевые слова: природный материал, различный материал, способ, аппликация, пластика, шаблон, мозаика.

THE SCIENCE OF TECHNOLOGY AND ITS CONTENT IN THE PROCESS OF PRIMARY EDUCATION

*Tilavova Matlab Muhammedovna,
is an associate professor of the Department of Primary Education Methodology
at Bukhara State University*

Abstract: New-generation textbooks created on the basis of the national curriculum serve as programs for the training of personnel in demand today. New-generation textbooks, including technology textbooks, created on the basis of this national curriculum, are making radical changes in the education of the 21st century. Technological science has a very important place in the training of personnel in accordance with international requirements. This article talks about the content of technology science in the process of primary education.

Key words: natural material, different material, method, application, plasticity, template, mosaic.

Kirish. Mehnat tarbiyasiga nisbatan yangicha yondashish o'quvchilar tamonidan egallangan bilimlarni amoliyatda qo'llay olishlarini ta'minlashga olib keladi. Bugungi kunda mehnat tarbiyasining tarkibiy tuzilmasi ham o'zgarimoqda, u o'zida texnika va texnologiyalarni tushunish (tasavvur qilish), amaliy vazifalarni hal etish ko'nikmasi

hamda holatlarini ifoda etadi.

Mehnat tarbiyasini samarali tashkil etishda sinfdan va maktabdan tashqari tarbiyaviy ishlar muhim o‘rin tutadi. Mazkur tadbirlar shaxs uchun ham, jamiyat uchun ham foydali bo‘lib, shaxsni yo‘naltiruvchi xususiyatga egadir.

Texnologiya darslarining ta‘limiy va tarbiyaviy maqsadi o‘quv ishlarida mehnatga nisbatan ongli munosbatni shakllantirishdan iboratdir.

Mazkur maqsadni amalga oshirishda bir qator vazifalarni hal etish talab qilinadi. Mehnat tarbiyasining tashkil etishda hal etuvchi vazifalar ko‘p qirrali bo‘lib, u o‘quvchilarning mehnat faoliyatiga amaliy va axloqiy tayorgarlikning barcha tomonlarini qamrab oladi. Texnologiya darslarida mehnat ta‘limi va tarbiyasini tashkil etishda quyidagi vazifalar amalga oshiriladi;

- Mehnatning mohiyatini anglatish orqali o‘quvchilarga mehnatning shaxs kamoloti va jamiyat taraqqiyotidagi rolini yaratib berish;
- Inson mehnati hamda mehnat maxsuli bo‘lgan moddiy va ma‘naviy ne‘matlarini qadrlash, asrab-avaylashga o‘rgatish;
- Mehnat qilishga nisbatan rag‘bati, shuningdek, muhabbatni uyg‘otish;
- O‘quvchilarning mehnatga ijtimoiy burch sifatida yondashuvlarini yuzaga keltirish;
- Mehnat faoliyatini tashkil etishga ongli ravishda, vijdonan yondashishni odatlantirish;
- Mehnat faoliyatini jamoa asosida tashkil etish;
- Mehnatga xoyotiy zarurat, inson faoliyatining asosi sifatida munosabatda bo‘lish;
- Mehnatni ilmiy asosda tashkil etish borasida mehnat ko‘nikmasi va malakalarini shakllantirishni yuzaga keltirish;
- O‘quvchilarda mehnatsevarlik xislatini tarbiyalash; o‘z mehnati samarasidan g‘ururlanish tuyg‘usini shakllantirish;
- Muayyan ijodkorlik-hunar sirlarini o‘zlashtirishga erishish va hokozolar.

Metodlar. Yosh avlodning mehnat faoliyati quyidagi yo‘nalishlarida rivojlantiriladi va tarkib toptiriladi: mehnat o‘yindan ajralgan holda musaqil faoliyat sifatida shakllantiriladi; mehnat faoliyati jarayonining mohiyatini o‘zlashtirilishiga erishiladi; mehnat faoliyatining turli shakllari vujudga keltiriladi.

O‘quvchilar ta‘lim jarayonida va darsdan tashqari sharoitlarda mehnatning ijtimoiy jamiyatda tutgan o‘rni va rolini, inson kamolatini ta‘minlash omil ekanligini, shaxsni qobilyati va iqtidorini mehnat jarayonida takomillashib borishini hayotiy misollar yordamida bilib olishlari lozim. Mehnat ta‘limi va tarbiyasini tashkil etishda bugungi kunda an‘anaviy va noan‘anaviy shakllardan foydalanilmoqda xususan, mehnat bayramlari, ishlab chiqarish ko‘rgazmalari, Yosh texniklar, yosh ixtirochilar, hashar, “mohir qo‘llar“ tanlovi, “Quvnoq shahar ustaxonasi“, o‘quv ishlab chiqarish kombinatlari brigadalari, yordamchi xo‘jalik, “Yosh radio – texniklar stansiyasi“ va ijodiy markazlar faoliyati, shuningdek, ustoz – shogird an‘analari asosida faoliyat olib boruvchi yakka tartibdagi ijodkorlik-hunar ta‘limi va boshqalar.

Mehnat tarbiyasi to‘g‘ri yo‘lga qo‘yilgan ta‘lim muassasalarida o‘quvchilar maktabga kelgan daslabki kunlaridanoq o‘zlarining yosh va psixologik xususiyatlariga mos mehnat faoliyatiga jalb qilinadilar. Bunda ular o‘z-o‘ziga xizmat qilish borasidagi eng oddiy yumushlarni bajaradilar (chunonchi, sinf xonasi ozodaligini saqlash, o‘quv qurollarini ta‘mirlash, kitoblarni yelimplash, o‘quv anjomlarini darsga tayorlash va hokozolar).

Mehnatga ruhiy, axloqiy va amaliy tayyorlash jarayonida o‘quvchilarda mehnatsevarlik, mehnatni tashkil etish jarayonida intizomga bo‘ysinish, maqsadni amalgam oshirish yo‘lida shijoat, qat‘iyat ko‘rsatish, axloqiy-irodaviy xususiyatlar tarbiyalanib boradi.

Texnologiya darslarida mehnat ta'limi va tarbiyasini tashkil etishda jamoa asosidagi mehnatni uyushtirish muhim masasalardan biridir. Zero jamoa ishtirokida o'kazilayotgan mehnat jarayonida o'quvchilarda do'stlik, o'rtoqlik, o'zaro yordam va hamkorlik, jamoa mehnat samaralaridan quvonish kabi xislatlar tarbiyalanib boradi. Shuningdek, ularda tashabbuskorlik, tashkilotchilik, mehnatga ijodiy yondashish, jamoa manfaatini shaxsiy manfaatdan ustun qo'yish singari ahloqiy sifatning shakllanishiga po'ydevor kuyiladi.

Mehnat jarayonida o'quvchilarda mehnat madaniyatining unsurlarini hosil qilib borish muhim talablardan biri sanaladi. Mehnat madaniyati- bajarilayotgan ishga ongli munosabatda bo'lish, uni ilmiy jihatdan to'g'ri tashkil etilishi (puxta rejalashtirish, vaqtdan unumli foydalanish), ish o'rnini ozoda tutish, mehnat (ish) qurollariga ehtiyotkorona munosabatda bo'lish, boshlangan ishni natijalash, uning samarali bo'lishiga erishishga yo'naltirilgan faoliyat ko'satkichidir. Mehnat madaniyati tushunchasi o'zida yana o'quvchining musaqil harakat olib borishini, mehnat qilishi va dam olishini to'g'ri tashkil eta olishini ham aks ettiradi.

O'zbekiston Respublikasi mustaqillikka erishganligining dastlabki davrlaridanoq Jahon taraqqiyotida muhim o'ringa ega milliy ma'naviyatimiz asosida Ozod va obod Vatan, erkin va farovon qayot barpo etish bosh maqsad etib belgilandi. Ushbu buyuk maqsadga erishishda asosiy e'tibor yosh avlodni barkamol, ma'naviy va jismonan sog'lom, yuqori malakali ijodkorlik egasi qilib tarbiyalashga qaratilganligi milliy an'analarimiz, mentalitetimizning o'ziga xos ifodalanishidir.

O'quvchilarning ijodkorligi bilim va ko'nikmalarini dars jarayonida shakllantirishga bir qadar e'tibor qaratilayotgan bir davrda, darsdan tashqari mashg'ulotlarni tashkil qilishda tizimlilik, maqsadga yo'naltirilganlik yetarlicha o'z aksini topmay kelmoqda.

Jumladan, E.T.Choriev o'quvchilar mehnatini tashkil etish, qishloq maktablarida mehnat tarbiyasining mazmuni, shakl va metodlarini yoritib bergan. Shuningdek, u o'z ishlarida mehnat tarbiyasi shaxs fazilatlarining shakllanishida yetakchi o'rinni egallashini ko'rsatib, masalaga ijodiy yondashish yo'llarini yoritgan. E.T.Choriev qishloq maktablarida mehnat tarbiyasining usul va metodlarini yaratishda ishlab chiqarish jamoasining o'rnini, mehnat tarbiyasini R.Mavlonova o'zining qator izlanishlarida boshlang'ich sinflardagi o'quv-tarbiyaviy jarayonni, mehnat ta'limi va ijodkorlikga yo'naltirish mazmunini takomillashtirish borasidagi tadqiqot natijalarini bayon qilgan. Ana shu izlanishlar asosida u I-IV sinflar uchun darslik va qo'llanmalar majmuasini yaratdi.

K.Davlatov o'zining «Mehnat va ijodkorlik ta'limi, tarbiyasi hamda ijodkorlik tanlash nazariyasi va metodikasidan amaliy mashg'ulotlar» nomli qo'llanmasida mustaqil va laboratoriya ishlariga doir materiallarni bayon etgan hamda vazifa va topshiriqlarni bajarish, masalalarni hal qilish, maktab o'quvchilarining mehnat ta'limi va ijodkorlikga yo'naltirish bo'yicha saviyasini oshirish uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma va malakalarni tarkib toptirish yo'llarini yoritib berdi. K.Davlatov va V.A.Chichkovlarning «O'quvchilarni ijodkorlik tanlashga yo'naltirish» nomli metodik qo'llanmasida to'garak mashg'uloti, sayohat, uchrashuv, kecha kabilarni uyushtirish va o'tkazish yo'llari yoritilgan.

Mehnat ta'limi va ijodkorlik ta'limining muhim sohalaridan hisoblangan ijodkorlik tanlash, ijodkorliklarga havas uyg'otish, ijodkorliklarga yo'naltirish, o'quvchilarni ijodkorlik tanlash ishlari bo'yicha darsdan, maktabdan tashqari ishlarni olib borish, ijodkorlikiy axborotlar uyushtirish, o'quvchilarni ijodkorlik-hunarga tayyorlash hamda tadqiq etish Shodiev N.Sh ishlarida yoritilgan. Uning «O'quvchilarning darsdan va maktabdan tashqari ishlari» nomli monografiyasida kecha, to'garak, sayohat, uchrashuv kabilarni tashkil etish, o'tkazish yo'llari batafsil bayon etilgan.

Respublikamiz ta'lim tizimida amalga oshirilayotgan islohotlardan kelib chiqqan

holda qo'yilgan talablar yosh avlodni ijodkorlikga yo'naltirishning ilmiy va amaliy muammolari yechimini topishga qaratilgan tadqiqotlar faollashuviga sabab bo'ldi. Bu boradagi tadqiqotlarning yosh avlodni ijodkorlik tanlashga tayyorlashning amaliy yechimini topishga qaratilgan quyidagi asosiy yo'nalishlarini qayd etish mumkin:

- o'quvchilarning ijodkorliklar olamida yo'nalish olishiga yordam beruvchi hamda o'z individual imkoniyatlarini haqqoniy baholay olish ko'nikmalari zarur darajasini ta'minlovchi ijodkorlikiy axborotlar tizimini yaratish;
- boshlang'ich sinf o'quvchilarining ijodkorligiga yordam berish maqsadida shaxsni o'rganishning tashxis metodlarini ishlab chiqish;
- o'quvchilarga maslahatlar uyushtirishning nazariy va metodik asoslari;
- ijodkorlikni ijtimoiy ahamiyatli motivlarini asoslash;
- qishloq maktablarida o'quvchilarni ijodkorlik tanlashga yo'naltirishning vosita va yo'llari;
- bitiruvchi sinf o'quvchilarini ishchi ijodkorlikga yo'naltirishning mazmuni, shakl va metodlari;
- O'zbekiston Respublikasi kadrlar tayyorlash milliy modelini amaliyotga tatbiq etish sharoitida o'quvchilarni ijodkorlik tanlashga yo'naltirishning pedagogik sharoitlari;
- alohida olingan hududiy markazlarda yoshlarni ijodkorlik tanlashga yo'naltirish ishini boshharish xususiyatlari.

Bugungi qunda ijodkorlik tanlashga yo'naltirish ishlarining asosiy maqsadi - har bir o'quvchining shaxsiy sifatlariga, jamiyat talablariga hamda ijodkorlik talablariga mos keluvchi sohani ongli ravishda tanlash ko'nikmalarini shakllantirish muammosi hal etilgan emas. O'quvchilarni mahalliy sharoitlardan kelib chiqib ijodkorlik tanlashga yo'naltirish uchun zarur bo'ladigan shahar, tuman va boshqa hududiy muassasalarning mutaxassislariga bo'lgan ehtiyoji to'g'risida joriy va istiqbolli dasturlar ishlab chiqilmagan.

Respublikamiz ta'lim mazmuni tubdan isloh etilayotgan bugungi kunda o'quvchilarning texnik ijodkorlik mashg'ulotlariga kuyiladigan talablar ham yangi asoslarda qayta ishlanmoqda. So'nggi yillarda asosan yangi va takomillashtirilgan ko'rsatmali qo'llanmalar va ta'limning texnik vositalari, maktab ustaxonalari uchun texnologik moslamalar, homiy va otaliq korxonalarda xo'jalik hisobidan amalga oshiriluvchi tadqiqot ishlari doirasida amalga oshiriluvchi mavzular darsdan tashqari mashg'ulotlarda o'quvchilar texnik ijodkorligining ob'ektlari bo'lmoqda. Pedagog olimlarning fikrlarini tahlil qilib, tadqiqotimizning eksperiment natijalariga tayangan holda biz maktabda va darsdan tashqari mashg'ulotlarda o'quvchilarni ijodkorlik-hunarga yo'naltirishda texnik ijodkorlik va qishloq xo'jalik tajribachiligining rivojlanishi o'quvchilarning g'oyaviy-siyosiy, mehng'nat, axloqiy, jismoniy va estetik tarbiyasi birligi asosida ularni milliy mafkuramiz asosida tarbiyalashga majmuaviy yondoshish g'oyalarini amalga oshirishda yordam beradi degan xulosaga keldik.

Bunda bizning tadqiqot ishimiz natijasiga ko'ra maktab pedagogika kengashi va o'quvchilar tashkilotlari ilmiy-texnik, tajribachilik, izlanish ishlarini rivojlantirishga umumiy rahbarlikni amalga oshirsa, mehnat o'qituvchisi ota-onalar va o'quvchilar faollari bilan hamkorlikda maktabda texnika to'garaklarini, o'quvchilar mehnat birlashmalarining turli ijodkorliklarning ilg'or vakillari bilan uchrashuvlar, suhbatlar, sanoat va qishloq xo'jaligi korxonalariga sayohatlar tashkil qiladi. U sinf rahbarlari yordamida fan, texnika va ishlab chiqarishning ayrim tarmoqlariga ko'proq qiziqadigan o'quvchilarni aniqlaydi hamda ularga tumanda, shaharda joylashgan maktabdan tashqari muassasalardagi o'ziga mos to'garakni topishda yordamlashadi. Texnologiya fani o'qituvchisi o'quvchilarni maktab fan, texnika va ishlab chiqarish haftaligini, mamlakatimiz fani va texnikasi taraqqiyotidagi tarixiy kunlarga bag'ishlangan maktab kechalarini tayyorlash va o'tkazishga jalb qiladi. Demak, taqiqot natijalari shuni

ko'rsatadiki o'quvchilarni darsdan tashqari vaqtlarida ijodkorlik-hunarga yo'naltirish ishlarini uyushtirishda mehnat o'qituvchisi asosiy bo'g'in hisoblanadi.

Darsdan tashqari ishlarda o'quvchilarning texnik ijodkorligi va qishloq xo'jalik tajribachiligini rivojlantirish uchun mehnat ta'lim va tarbiyasining umumiy vazifalari yanada aniqlashuvi ularni quyidagi uchta guruhga birlashtirishni taqazo etadi.

- o'quvchilarda bilishga intilishni, texnik havaskorlikni va mazkur mintaqadagi texnika hamda ishlab chiqarishning yetakchi tarmoqlariga barqaror qiziqishni tarbiyalash;

- mahalliy fabrikalar, korxonalar, qishloq xo'jaligi sohasida, fan, texnika va ishlab chiqarishning taniqli mutaxassislariga chuqur hurmat tuyg'usini tarbiyalash;

- o'quvchilarda hayotda mehnatga, o'qishga, mustaqil bilim olishga, birga yashaydigan kishilarga, o'rtoqlarga munosabatda, mahalliy ishlab chiqarishdagi eng hurmatli mutaxassislarga taqlid qilish ishtiyoqini tarbiyalash va rivojlantirish;

- kishilar mehnati natijalariga ongli munosabatni; isrofgarchilikka murosasizlikni, tabiatga tejamli munosabatni tarbiyalash, iqtisodiy va ekologik tarbiya;

- mehnatga ijodiy munosabatni, mahalliy ishlab chiqarishdagi ilg'orlarning mehnat usullariga, mahalliy korxonalaridagi ratsionalizatorlik va ixtirochilik ishlarining mavzular rejalariga, mazkur mintaqa uchun yetakchi tarmoqlarda band bo'lgan ijodkorliklarga barqaror qiziqishni tarbiyalash; aniq ish o'rnida ishlashga ongli ehtiyojni oshirish;

- mahalliy korxonalar tarixiga, ishlab chiqarishda foydalaniladigan mashinalar va mexanizmlarning tarixiga, mahalliy ishlab chiqarishdagi ijodkorliklar tarixiga, mehnat faxriylariga hurmatni kuchaytirish;

- turli asboblardan, moslamalar, jihozlar va mashinalar bilan ishlashda mehnat mahoratini rivojlantirish va takomillashtirish;

- aniq ish o'rnida mehnat unumdorligini oshirish imkoniyati mavjud bo'lgan texnik, ishlab chiqarish muammolarini topish va ularni hal etish ko'nikmasini tarkib toptirish va rivojlantirish;

Mana shu barcha pedagogik vazifalarni hal qilishda yosh tabiatshunoslar va yosh texniklar bilan olib boriladigan darsdan tashqari ishlar o'quvchilarga ta'lim va tarbiya berishning umumiy tamoyillari asosida yo'lga qo'yilishi kerak. Shu bilan birga o'quvchilarning darsdan tashqari vaqtlardagi texnik ijodkorligi va qishloq xo'jalik tajribachiligini tashkil etish yana qator o'ziga xos xususiyatlarni hisobga olishni taqazo qiladi.

Natijalar. O'quvchilar har qanday ish bilan qiziqib va berilib shug'ullansalar, g'oyat faollik va mustaqillik ko'rsata oladilar. Ana shu sifatlarni rivojlantirish bolalarda ijodiy tashabbuskorlikni tarbiyalashning zarur shartidir.

Bugungi kunda, ta'lim-tarbiya muassasalarida o'qitilayotgan mehnat ta'limi va ijodkorlikga yo'naltirishda an'anaviy tartibdagi o'quv mashg'ulotlari, darsdan tashqari mashg'ulotlar sifati, mazmuni, tizimi mamlakatimizdagi ijtimoiy-iqtisodiy o'zgarishlar va mustaqil taraqqiyot talablariga javob bera olmay qoldi.

Ijodkorlikga yo'naltirish ishlarini respublikamiz ta'lim islohotlari talabi darajasida yo'lga qo'yish, respublikamiz va rivojlangan xorijiy davlatlarda bu borada to'plangan ilg'or tajribalarni tadqiq qilib, ijodiy tatbiq qilish davr taqozosi hisoblanadi.

Bu ishlarni olib borish jarayonida o'qituvchi va o'quvchilar bilan test, so'rovnoma, suhbat, kuzatish kabi metodlar orqali tadqiqot ishimizning dastlabki tasdiqlovchi bosqichini olib bordik.

Umumta'lim maktablarida ijodkorlik-hunarga yo'naltirishga asoslangan darsdan tashqari mashg'ulotlarni tashkil qilishda o'quvchilarning yosh, ruhiy, individual xususiyatlarini hisobga olgan holda, ularni mehnat ta'limi va ijodkorlikga yo'naltirishda o'simliklarni parvarish qilish, hunarmandchilik jihozlari bilan tanishtirish va ishlov berishda mehnat ko'nikma va malakalari shakllantirilib borildi.

Shu bilan birga, ularning qiziqishi va moyilliklariga ko'ra o'zini o'zi ijodkorlikni jihatdan aniqlash, ijodkorlik-hunar turlarini tanlashi, hunarmandchilik sohalari va ularda ishlatiladigan asbob-uskuna, yangi texnika, ilg'or texnologiyalarni o'rganib borishlari hamda mehnat faoliyatida ishtirok etishlari ta'minlandi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Tilavova, M., & Erkinova, N. (2022). O 'QUVCHILARINI MA'NAVIV BARKAMOL INSON RUHIDA TARBIYALASHDA ERTAKLARDAN FOYDALANISH. *Science and innovation*, 1(B4), 130-131.

2. Tilavova, M., & Erkinova, N. (2022). OQUVCHILAR NUTQINI OSTIRISHDA SHE'RIY MATNLARDAN FOYDALANISH. *Science and innovation*, 1(B4), 127-129.

3. Tilavova, M. M., & Alimova, M. A. Q. (2021). TEXNOLOGIYA DARSLARIDA QO 'L MEHNATIDAN FOYDALANISH TALABLARI. *Scientific progress*, 2(7), 975-982.

4. Mukhamadovna, T. M. (2021). Challenges of Feminism and Gender Equalization. *Middle European Scientific Bulletin*, 10.

5. Mukhamadovna, T. M., Djamshitovna, K. M., & Narzullayevna, Q. S. (2021). Art as a significant factor of forming world outlook of students. *Middle European Scientific Bulletin*, 11.

6. Muhammedovna, T. M. (2019). Qualification features of the teacher of» technology» and the technology of its development. *European Journal of Research and Reflection in Educational Sciences*, 2019.

7. Тилавова, М. М. (2020). Гендерный подход на уроках технологии. In *European research: innovation in science, education and technology* (pp. 33-35).

8. Jobirovich, Yarashov Mardon. «TOOLS OF USING DIGITAL TECHNOLOGIES IN PRIMARY EDUCATIONAL COURSES.» *EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE 2.4* (2022): 119-123.

9. Jobirovich, Yarashov Mardon. «EFFECTIVENESS OF USING DIGITAL TECHNOLOGIES IN EDUCATIONAL SYSTEM.» *EUROPEAN JOURNAL OF MODERN MEDICINE AND PRACTICE 2.4* (2022): 124-128.

10. YARASHOV M. BOSHLANG 'ICH SINF MATEMATIKA TA'LIMINI IJODIY TASHKIL ETISHDA TA'LIM TAMOYILLARINING O 'RNI //ЦЕНТР НАУЧНЫХ ПУБЛИКАЦИЙ. – 2020. – Т. 1. – №. 1.

11. Jobirovich, Yarashov Mardon. «Advantages of the Introduction of Digital Technologies into the Educational Process.» *Pindus Journal of Culture, Literature, and ELT 7* (2021): 17-20.

12. Jobirovich Y. M. The Role Of Digital Technologies In Reform Of The Education System // *The American Journal of Social Science and Education Innovations*. – 2021. – Т. 3. – №. 04. – С. 461-465.